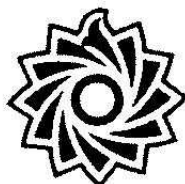

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

مسکن و تحرک مستقل کودکان

تألیف:

دکتر اسماعیل ضرغامی

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

دکتر حسین باقری

سرشناسه	:	ضرغامی، اسماعیل، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	مسکن و تحرک مستقل کودکان/ تألیف اسماعیل ضرغامی، حسین باقری.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	د، [۱۳۰] ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۹-۲۶-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۱۱۳]-۱۱۸.
یادداشت	:	واژه‌نامه.
یادداشت	:	نمایه.
موضوع	:	معماری و کودکان Architecture and children زمین‌های بازی کودکان - طراحی و ساخت Play environments -- Design and construction کودکان - روان‌شناسی Child psychology
شناسه افزوده	:	باقری، حسین، ۱۳۴۸ -
شناسه افزوده	:	دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
شناسه افزوده	:	Shahid Rajae Teacher Training University
رده بندی کنگره	:	NA۲۵۴۳
رده بندی دیویی	:	۸۳/۷۲۱
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۶۸۵۱۳۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیپا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	:	مسکن و تحرک مستقل کودکان
تألیف	:	دکتر اسماعیل ضرغامی، عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی/ دکتر حسین باقری
ویراستار ادبی	:	مهناز چراغی
نوبت چاپ	:	اول - زمستان ۱۴۰۰
انتشارات	:	دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
لیتوگرافی، چاپ	:	رجاء نقشین، شریف
طراح جلد	:	حسین باقری، محمد معتمدی‌نژاد
ناظر چاپ	:	محمد معتمدی‌نژاد
کارشناس چاپ و صفحه‌آرا	:	نیره فیروزی
شمارگان	:	۱۰۰ جلد
قیمت	:	۶۵۰.۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۹-۲۶-۰
ISBN: 978-622-6589-26-0		

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفان و دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی محفوظ است.

نشانی: تهران، لویزان، کد پستی ۱۵۸۱۱-۱۶۷۸۸، صندوق پستی ۱۶۳ - ۱۶۷۸۵، تلفن: (۲۶۳۲) ۹ - ۲۲۹۷۰۰۶۰، پست الکترونیکی: publish@sru.ac.ir، وبسایت: <http://publish.sru.ac.ir>، تلفکس: ۲۲۹۷۰۰۴۲.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات
۳	۱-۱ مقدمه
۳	۱-۲ افزایش نگرانی‌ها در باب سلامتی کودکان؛ کاهش فعالیت‌های جسمانی - حرکتی در کودکان
۴	۱-۳ عدم قابلیت محیط‌های انسان ساخت به منظور ایجاد زمینه برای فعالیت مستقل کودکان
۷	۱-۴ نادیده گرفتن نقش مؤلفه‌های کالبدی محلات مسکونی در ارتقاء تحرک مستقل کودکان
۸	۱-۵ کاهش میزان "تحرک مستقل کودکان" در محلات مسکونی
۱۰	۱-۶ اهمیت و ضرورت توجه به تحرک مستقل کودکان در محدوده‌های مسکونی
۱۱	۱-۷ جمع‌بندی
۱۳	فصل دوم: کودک و محیط
۱۵	۲-۱ مقدمه
۱۵	۲-۲ تبیین نگرش فایده‌گرایانه به کودکان در نظام رشد محور جهانی
۲۰	۲-۳ جهان کودک محور؛ پارادایم حق کودکان در محیط زیست انسانی

- ۲-۴ کودک و مکان؛ تکوین ارزش‌های کودکی از طریق تجربه مستقیم یا غیر مستقیم مکان
- ۲-۵ شهر دوستدار کودک (CFC)؛ اولین جنبش محیطی در حوزه حمایت از حقوق کودکان
- ۲-۶ بوم شناختی دنیای کودکان؛ بررسی نظریه‌های شناخت دوره کودکی
- ۲-۷ تحرک مستقل کودکان؛ شاخصه‌های تکوین چند وجهی کودکان ۷-۱۲ ساله
- ۲-۸ جمع‌بندی

۳۵

فصل سوم: روانشناسی ادراکی کودکان

- ۳-۱ بررسی رابطه متقابل فرد با محیط به عنوان یک چارچوب تئوریک
- ۳-۲ روانشناسی رابطه کودک و محیط
- ۳-۱-۲ روانشناسی رشد اکولوژیک برونفنبرنر
- ۳-۳ تحقیقات ترجیحات محیطی تعاملی
- ۳-۴ روانشناسی ادراکی اکولوژیک جیمز جی. گیسون
- ۳-۴-۱ تبیین نظریه قابلیت محیط گیسون برای کودکان
- ۳-۴-۲ مقایسه روانشناسی ادراکی اکولوژیک با چارچوب پردازش اطلاعات
- ۳-۴-۳ ترکیب روانشناسی ادراکی اکولوژیک با چارچوب پردازش اطلاعات
- ۳-۵ مدل ادراک چندکانالی نیسر
- ۳-۶ شناخت اکولوژیکی: آیا چنین شناختی وجود دارد؟
- ۳-۷ جمع‌بندی

۶۷

فصل چهارم: تحرک مستقل کودکان

- ۴-۱ تعریف تحرک مستقل کودکان
- ۴-۲ ضرورت تحرک مستقل کودکان
- ۴-۳ پیشینه مطالعات در حوزه تحرک مستقل کودکان
- ۴-۴ انواع معیارهای تحرک مستقل کودکان
- ۴-۵ ابزار و روش‌های اندازه‌گیری تحرک مستقل کودکان

۷۵ ۴-۵-۱ Soft GIS؛ مدل توسعه یافته نسخه نرم افزار GIS برای پیمایش از کودکان

۷۶ ۴-۶ قلمروپایی کودکان در محلات مسکونی (CIM range)

۷۶ ۴-۷ مدت زمان فعالیت کودکان بدون حضور والدین (CIM time)

۷۷ ۴-۸ عامل های مؤثر بر تحرک مستقل کودکان

۸۰ ۴-۹ جمع بندی

۸۱ فصل پنجم: برنامه های توسعه مسکن و تحرک مستقل کودکان

۸۳ ۵-۱ مدل های توسعه مسکن در محلات با رویکرد به تحرک مستقل کودکان

۸۵ ۵-۱-۱ مدل توسعه مسکن در محلات سنتی

۸۶ ۵-۱-۲ مدل توسعه مسکن با محوریت حمل و نقل عمومی

۸۷ ۵-۲ مسکن و ابعاد توسعه آن

۸۸ ۵-۲-۱ ابعاد کالبدی مسکن

۹۲ ۵-۳ ارایه مدل پایه چهارگانه از قابلیت محیط مسکونی و فعالیت مستقل کودکان

۹۲ ۵-۳-۱ مدل سلول خانگی؛ حصر در خانه

۹۳ ۵-۳-۲ مدل زمینه ای دست نخورده؛ بازی آزادانه و رها

۹۳ ۵-۳-۳ مدل گلخانه ای؛ ایزوله سازی تجربه هستی در کودکان

۹۴ ۵-۳-۴ مدل ایده آل؛ فعالیت آزادانه کودکان و نظارت منفعل والدین

۹۵ ۵-۳-۵ تحلیل و بررسی مدل های رابطه کودک با محیط های مسکونی

۹۷ ۵-۴ رویکردهای طراحی فضاهای مسکونی همسو با ایده تحرک مستقل کودکان

۹۷ ۵-۴-۱ محدوده خانگی

۹۸ ۵-۴-۲ سایت مسکونی پایدار

۱۰۰ ۵-۴-۳ مناطق سکونت

۱۰۴ ۵-۵ نتیجه گیری

۱۰۵ ۵-۵-۱ ویژگی های کالبدی مسکن

۱۰۵ ۵-۵-۲ ویژگی های سکونتی و رفتار ساکنین

۱۰۶ ۵-۵-۳ ویژگی های حوزه بلا فصل و همسایگی مسکن

۱۰۷ ۵-۵-۴ راهکارهای طراحی معماری و محیط اطراف مسکن

پیشگفتار

لوحه‌های گلی مانده بر جا از زمان هخامنشیان، حاکی از آن است که در آن دوره، کودکان نیز در کنار افراد بزرگسال به کار و کارگری مشغول بوده‌اند. داستان‌های «اردشیر بابکان»، «زاده شدن سهراب از مادرش» و «سیاوش» دو شاهنامه فردوسی و «بستور» از کتاب «یادگار زریران» که از آن دوران به جای مانده‌اند، همگی از این موضوع روایت می‌کنند که دیدگاه حاکم در ایران باستان بر آن بوده است تا دوران کودکی را نادیده بگیرد و با آن را هر چه کوتاه‌تر سازد. برای نمونه در داستان «سیاوش» می‌خوانیم که کیکاووس (پدر سیاوش) با تمام علاقه‌ای که به فرزند خود دارد، او را به رستم می‌سپارد تا تبدیل به یک جنگاور شود. از طرف دیگر فردوسی نیز با ذکر سریع مراحل رشد و بالندگی سیاوش، خواستار آن است که قهرمانش هر چه سریع‌تر دوران کودکی را طی کند و به دنیای انسان‌های قابل توجه، یعنی بزرگسالان پا بگذارد. مشابه این دیدگاه در تمدن‌های باستانی همچون چین، هند و یونان باستان هم بوده است. توجه به دوره کودکی در قرون وسطی وضعیتی مناسب نداشته است. مربیان قرون وسطی بیش از هر چیز بر «گناه نخستین» آدم و رانده شدن او از بهشت تأکید می‌کردند. در این دیدگاه، انسان موجودی گناهکار بود - گناهی که طبیعت او را تباه کرده بود. از این رو برای نجات روح او و رهایی از شیطان و پاک‌شدن از گناه، زهد و رنج و ریاضت، لازم شمرده می‌شد. یعنی تربیت همانا تهذیب بود. بدین‌سان آموزش و پرورش کودکان با سخت‌گیری‌های فراوان همراه بود.